



Sygn. akt IV KS 28/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 sierpnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (sprawozdawca)

Protokolant Małgorzata Gierczak

w sprawie **Ł. K.**

oskarżonego o czyny z art. 157 § 2 k.k. i art. 190 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 13 sierpnia 2019 r.

skargi obrońcy oskarżonego

na wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 7 marca 2019 r., sygn. akt IV Ka (...),
uchylający wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 17 maja 2018 r., sygn. akt II K (...),

1. uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

2. zarządza zwrot oskarżonemu Ł. K. uiszczonej opłaty od skargi w kwocie 450,00 zł (czterysta pięćdziesiąt złotych).

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 maja 2018 r. Sąd Rejonowy w K. , sygn. akt II K (...), uniewinnił oskarżonego Ł. K. od popełnienia czynów z art. 157 § 2 k.k. i art. 190 § 1 k.k.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli prokurator i pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego.

Prokurator zaskarżył wyrok w całości na niekorzyść oskarżonego i zarzucił:

„1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku mający wpływ na jego treść polegając na uznaniu za w pełni wiarygodne wyjaśnienia oskarżonego Ł. K. oraz zeznania świadków: P. N., D. K., J. K., składane w postępowaniu sądowym, a odmówieniu przyznania waloru wiarygodności zeznaniom pokrzywdzonego, co skutkowało uniewinnieniem oskarżonego od zarzucanych mu aktem oskarżenia czynów zabronionych, w sytuacji gdy prawidłowa ocena zeznań pokrzywdzonego prowadzi do wniosku, że oskarżony Ł. K. zrealizował znamiona występku z art. 157 § 2 k.k. i art. 190 § 1 k.k.

2. obrazę przepisów prawa procesowego, mającą wpływ na treść wyroku, tj. art. 424 § 1 i 2 k.p.k. poprzez brak wskazania i przytoczenia w uzasadnieniu wyroku — w zakresie odnoszącym się do zarzucanego oskarżonemu czynu z art. 190 § 1 k.k. jakichkolwiek okoliczności dotyczących w.w. przestępstwa i sporządzenie uzasadnienia nadmiernie lakonicznego, niepełnego i uniemożliwiającego dokonanie kontroli instancyjnej zaskarżonego wyroku.”

Apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego zaskarżył wyrok w całości i zarzucił mu obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść wydanego orzeczenia, polegającą na naruszeniu „art. 7 k.p.k. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz potraktowanie go w sposób niezgodny z zasadami wiedzy, logiki i doświadczenia życiowego”. Zarzut ten skarżący odniósł do kilku wymienionych w apelacji dowodów z osobowych źródeł dowodowych. W ocenie skarżącego naruszenie art. 7 k.p.k. doprowadziło do błędów w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia. Apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Wyrokiem z dnia 7 marca 2019 r., w sprawie o sygn. akt IV Ka (...), Sąd Okręgowy w K. uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K..

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy podniósł, że przychyła się do stanowiska apelujących w zakresie błędnej oceny zeznań pokrzywdzonego M. K., dokonanej przez Sąd Rejonowy. Ponadto odniósł się do oceny zeznań świadka P. T., wskazując na konieczność ponownego zweryfikowania jego depozycji, bowiem „świadek ten nie pamiętał nic z przed dwóch lat, zresztą nikt weryfikujących mu pytań nie zadał, natomiast pamiętał, że oskarżony był w niego akurat pomiędzy godziną piętnastą a szesnastą i miał problem z kołami”. Sąd II instancji nakazał zweryfikowanie tego dowodu przez uzyskanie dowodów w postaci „rachunku za dodatkowe prace” związane ze zmianą opon w dniu 1 marca 2016 r. oraz informacji z urzędu skarbowego potwierdzającej prowadzenie przez świadka P. T. działalności gospodarczej w tamtym czasie.

Sąd II instancji zasugerował również rozważenie zmiany „kwalifikacji prawnej zaproponowanej w akcie oskarżenia na występpek z art. 245 k.k.” przez Sąd Rejonowy przy ponownym rozpoznawaniu sprawy. Istotną część uzasadnienia wyroku Sądu Odwoławczego (cztery z siedmiu stron) stanowią teoretyczne rozważania na temat przestępstwa z art. 245 k.k. We wnioskach końcowych Sąd Odwoławczy stwierdził: „przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd rejonowy powtórzy te czynności co do których wypowiedział się sąd odwoławczy w pozostałym zakresie za zgodą stron może poprzestać na ich ujawnieniu.”

Skargę na wyrok Sądu Odwoławczego wniósł obrońca oskarżonego Ł. K.. Obrońca zarzucił temu wyrokowi „naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a to art. 437 § 2 k.p.k. poprzez błędne przyjęcie, iż w przedmiotowej sprawie konieczne jest uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, a co za tym idzie zachodzi konieczność przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości, z jednoczesnym wskazaniem przez Sąd Odwoławczy, iż Sąd I Instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy może poprzestać za zgodą stron na częściowym ujawnieniu dowodów.”

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania właściwemu Sądowi Odwoławczemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga obrońcy Ł. K. jest zasadna. Zaskarżony nią wyrok wydano z rażącą obrazą art. 437 § 2 k.p.k.

Zgodnie z przepisem art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeśli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, o którym mowa w art. 539a § 1 k.p.k., ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (tak uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, z. 3, poz. 23).

Analiza uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w K. nie potwierdziła, aby podstawą wydania orzeczenia kasatoryjnego była którakolwiek z podstaw wskazanych w art. 437 § 2 k.p.k. Tymczasem uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego musi jednoznacznie określać, która z przesłanek wymienionych w przywołanym przepisie była podstawą uchylenia wyroku sądu I instancji i przekazania sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania (por. m.in.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2018 r., IV KS 7/18).

Nie ulega wątpliwości, że nie były nią w szczególności przyczyny określone w art. 439 § 1 k.p.k. Sąd Odwoławczy nie wskazał też, aby merytorycznemu rozpoznaniu sprawy stała na przeszkodzie reguła *ne peius* wyrażona w art. 454 § 1 k.p.k. Co prawda Sąd Odwoławczy na początku uzasadnienia stwierdza, że błąd w ustaleniach faktycznych spowodował nieprawidłowe uniewinnienie oskarżonego Ł. K., jednak w dalszych wywodach wyraźnie wskazuje jedynie na konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego i dokonania odmiennej oceny zeznań pokrzywdzonego. Według Sądu Odwoławczego błędna ocena tego dowodu przez Sąd Rejonowy miała być skutkiem niewłaściwej konfrontacji poszczególnych zeznań składanych w toku postępowania przez pokrzywdzonego,

jak również niezestawienia ich z innymi dowodami zgromadzonymi w sprawie np. protokołem okazania wizerunku czy zeznaniami świadka D. K..

Z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w K. wynika, że podstawą uchylenia wyroku Sądu I instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania było m.in. ustalenie, że obdarzenie wiarą zeznań świadka „P. T.” było niewątpliwie błędne. W tym miejscu należy podkreślić, że Sąd Odwoławczy pomylił występujących w sprawie świadków. P.T. jest agentem ubezpieczeniowym i zeznawał na okoliczność jego wspólnej wizyty z pokrzywdzonym w salonie samochodowym w dniu 24 grudnia 2015 r., jak również tego, co pokrzywdzony powiedział mu o pobiciu (k. 49 - 50; k 184 verte - 185). Sąd Odwoławczy pomylił tego świadka ze świadkiem J. K., który zeznawał na okoliczność zmiany opon w zakładzie tego świadka przez oskarżonego w dniu 1 marca 2016 r. (k. 206 verte – 207). Wskazana pomyłka nie jest jedyną. W uzasadnieniu wyroku Sądu Odwoławczego, w jego tzw. części historycznej napisano, że apelację od wyroku wniósł obrońca oskarżonego (k. 297, 298), tymczasem skarżącym wyrok uniewinniający, obok prokuratora, był pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego.

Pisemne motywy wyroku prowadzą do wniosku, że Sąd Odwoławczy dostrzegł jedynie potrzebę odmiennej oceny niektórych dowodów oraz uzupełnienia postępowania dowodowego w sprawie a nie powtórzenia przewodu sądowego w całości. Tymczasem tylko konieczność ponowienia przewodu sądowego w całości uprawnia do uchylenia wyroku i przekazania sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie wskazuje się też, że konieczność ponownej oceny przeprowadzonych dowodów nie mieści się w kręgu podstaw wyroku kasatoryjnego także wówczas, gdy sąd odwoławczy zasadnie wskaże, jakich to kardynalnych uchybień art. 7 k.p.k. dopuścił się sąd meriti (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2016 r., IV KS 5/16; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2018 r., II KS 3/18; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2018 r., IV KS 4/18, OSNKW 2018, z. 7, poz. 51). Ponadto, nawet zarysowanie się perspektywy zaistnienia przeszkody do wydania wyroku odmiennego niż uniewinniający w postaci reguły *ne peius*, nie zwalnia sądu odwoławczego od przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego, jeżeli, jak w rozpoznawanej sprawie, dostrzega taką potrzebę.

Usuając zaistniałe w orzecznictwie rozbieżności, Sąd Najwyższy stwierdził w tym względzie: „Możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego, umarzającego albo warunkowo umarzającego postępowanie karne i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą *ne peius* określona w art. 454 § 1 k.p.k. (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.) zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy - w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) - stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k.” (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r., I KZP 10/18, OSNKW 2018, z. 11, poz. 73).

Jak już wspomniano, z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że w rzeczywistości konieczne było tylko uzupełnienie materiału dowodowego, a więc i przewodu, o informację pozwalającą na weryfikację zeznań świadka J. K.. Konieczność jedynie uzupełnienia a nie powtórzenia przewodu sądowego potwierdził także sam Sąd Odwoławczy stwierdzając w konkluzji uzasadnienia, że „przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd rejonowy powtórzy te czynności co do których wypowiedział się sąd odwoławczy w pozostałym zakresie za zgodą stron może poprzestać na ich ujawnieniu.” Mając na względzie powyższe ustalenia, nie można stwierdzić by to potrzeba przeprowadzenia całego przewodu na nowo była podstawą uchylenia orzeczenia Sądu Rejonowego, skoro Sąd Odwoławczy wskazuje na zakresowość postępowania dowodowego. Skoro zatem Sąd Okręgowy dostrzegł potrzebę przeprowadzenia dodatkowych dowodów, to powinien tego dokonać samodzielnie, a następnie dokonać stosownej oceny całego materiału dowodowego przez pryzmat zarzutów podniesionych w apelacjach. Sąd odwoławczy z tej możliwości jednak nie skorzystał, w sposób rażąco naruszając art. 437 § 2 k.p.k.

Powyższej oceny nie zmienia fakt, że w uzasadnieniu wyroku Sąd Odwoławczy zasugerował Sądowi I instancji zmianę kwalifikacji prawnej przyjętej w akcie oskarżenia. Sąd ten poświęcił znaczną część uzasadnienia wykładni znamion czynu zabronionego stypizowanego w art. 245 k.k., skupiając się przede wszystkim na rozważaniach prawnych związanych z rozumieniem pojęcia „świadka” na gruncie tego przepisu. Ponownie należy podkreślić, że jedynie wyraźne wskazanie, iż Sąd Odwoławczy widzi potrzebę zmiany wyroku Sądu I instancji na wyrok skazujący (ewentualnie przy przyjęciu odmiennej kwalifikacji prawnej czynów zarzucanych oskarżonemu) dawałoby podstawy do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, w takim przypadku ze względu na treść art. 454 § 1 k.p.k. Takiego ustalenia nie można wywieść z uzasadnienia wyroku Sądu Odwoławczego.

Na marginesie przeprowadzonych wywodów należy podkreślić, że w zakresie kognicji Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę nie wchodzi ocena poglądu Sądu Odwoławczego o zasadności rozpoznawanych przez ten Sąd apelacji. Jak słusznie wskazuje się w orzecnictwie (por. uzasadnienie uchwały z dnia 25 stycznia 2018 r. (I KZP 13/17, OSNKW 2018, z. 3, poz. 23), „kontrola skargowa podstaw uchylenia wyroku związanych z uchybieniami określonymi w art. 438 k.p.k. nie może jednak prowadzić do badania zasadności ich stwierdzenia przez sąd odwoławczy, a powinna ograniczyć się tylko do tego, czy z tego powodu dopuszczalne jest wydanie kasatoryjnego orzeczenia. W przeciwnym wypadku musiałaby ona obejmować także kontrolę rozpoznania sprawy co do istoty. Taki zaś zakres kontroli skargowej pozostawałby w sprzeczności z wynikami wykładni językowej i systemowej przepisów o skardze.”

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji wyroku.